

Gróf Széchenyi Ferencz végrendelete.

Gróf Széchenyi Ferencz a nemzeti muzeum nagylelkű alapítója szivből jövő bölcs tanácsokat intézett fiához *Széchenyi Istvánhoz* a legnagyobb magyarhoz. Ezekből a tanácsokból adunk egy kis mutatót:

Azt mondá egy bölcs, hogy az ember élete olyan, mint valami könyv, a mely, ha jól van megírva, egy jó íróra lehet következtetnünk. De, hogy ilyenné válhassunk, életünk folyamát a leghitelesebb tanok és példák szerint kell berendeznünk. *A legrégebb és leghitelesebb kétségkívül, a mi jó urunk Jézus Krisztus tanítása és élete.* Ez legyen tehát a támasz, a melylyel férfikort elérni s vénségemben magadat föntartani törekedjél. Ne szégyenld annak az Istenségnek mintaképét bevallani, a kinek képmása lettél. Kerüld az olyan embert, könyvet, de még saját elméd sugallatát is, mely téged a te Teremtőtől elidegeníteni, jótevőd iránt hálátlanná, s jövődö bírad irányában közönbössé tenni képes lehetne, mert csak is azt fogja ama végzetes napon felismerni, a ki őtet megismerte.

Ha fölébredéskor eszedbe jut, hogy te semmi sem vagy, semmivel sem bírsz, semmit sem tehetsz, úgy lehetetlen lesz arra nem gondolnod, s hálával el nem telni az iránt, a ki által vagy, a ki által tehetsz valamit. Ez az egy kis gondolat kísérve e szavaktól: „Isten én hiszek, reménylek benned, szeretlek és dicsérlek téged“ meg fogja adni neked Isten és embertársaid előtt is azt az alázatosságot, melyre bocsásd meg nekem azt, annál nagyobb szükséged lesz minden reggeltől napestig, egész életed utolsó napjáig, mert az Istentől érdemtelenül reád ruházott javak, ugymint születés, testalkat, ész és vagyon úgy is már nagyon felköltötték benned az önszeretetet, s egyelőre ugyancsak az ifjúkori tetszeni vágyást, a becs és dicsőség szomját idézték elő, de később okvetlen

gőgre, irigységre s a nagyravágyást kísérő minden egyéb bűnökre fognak vezetni.

Igen jól mondja egy bölcs, hogy a ki mindenektől dicsérve akar lenni, az szerfölött sok tisztelettel adózik a dicsőknek és kevéssel a tisztességes embereknek. Te csak az utóbbiak tiszteletét és a hitűek becsülését keresd és taszitsd el magadtól azt a mérget, *a melylyel vesztedre azok kínlgatnak, a kik egyre tömjént hintenek talentumodnak, bátorságodnak és egyéb fényes tulajdonaidnak.* Igaz, hogy a közvélemény mindnyájunk ítélőszéke, mely elől kitérnünk sem nem kell, sem nem szabad, de annak föltétlenül hódolnunk csakis annak kedvébe járnunk még sem lehet, mert ezeknek az ítélőbíráknak nagyobb része hizelgők, élősdiék vagy irigyekből áll, kik csak addig vesznek részt ily tárgyalásokban, míg szavazataikból valami hasznot huzhatnak. *Egy önérzetes ember megvet minden cégéért.* A papagálynak szüksége van czifra tollaira, hogy jó híret fentarthassa, a fülemülének és pacsirtának nincs. Ugy fukarkodjál te is inkább Istentől nyert talentumaiddal, hogy azokat méltatlan és esztelen emberek vagy gonoszok időelőtt kipelengérezve, be ne szennyezhessek, nehogy Isten tőled visszavegye és másoknak adja oda, a kik majd takarékosabban tudnak vele bánni. Nincs nevetségesebb, mint mikor egy ember az ő születésével, vagy testalkatával páváskodik, mert ezekhez ő maga éppen semmivel sem járult hozzá, de igazán elronthatja s megbecstelenítheti mind a kettőt, ha az egyiket más talán alatta álló embertársával érezteti főleg érdemessel, a másikat pedig meggyöngíti és lealjasítja mindenféle kihágásokkal, akár erejének vakmerő tulfeszítése, akár határtalan kényeztetés által.

Tartsd azért becsben fiam a te születésedet, hogy valami szégyent ne hozz reá s fordíts gondot a tested ápolására, hogy az abbanlakvó lélek és szellem szabadabban fejthesse ki jótékony működését.

„Minden bölcssek között az a legbölcsőbbik, a ki azt hiszi magáról, hogy semmit sem tud: de e semmit tudási önismerethez csakis az juthat el, a ki folyvást több és több ismeretek után törekszik, nem pedig az, a ki elhitesi magával, hogy már mindennek fenekére látott s bármiről szólhat és ítéletet mondhat. Igaz ugyan, hogy néha egy kis emberkének is elég nagy árnyéka van, de ezt csak a mélyen alászálló nap okozza. Azért igen találóan mondja Montaigne „a tudomány és olvasottság némely kézben királyi pálcza, de sokkal több kézben bohócز ostor.“ — Te édes fiam inkább egy bölcsnek azzal az előrelátásával élj, a ki azt javasla: mindarról, a mit nem tudsz, soha ne beszélj, s arról, a mit tudsz is keveset, mert habár mindenkit abban a kön-

többen fogadunk, a melyben előnkbe lép, de csak ahhoz a belátáshoz képest kísérik tovább, a melyet azután tanusított.“ Ebben leginkább szoktak hibázni azok az ifjak, a kik a mostan divatban levő fesztelen és fecsegő modort követve, *egy-két fölületes fogalomtól megzavarva, tapsoló hallgatóktól, s őket megbámuló léhütöktől körülvéve, a társaságban vezérszerepet visznek*, tetteikben, ruházatukban mintául akarnak szolgálni s valóban annak is képzelik magokat mindaddig, míg őket más, divatosabb uracsok e polczról le nem szorítják őket, mint valami elviselt ruhát félredobják, s testüket csak gyéren takargató tollaiktól teljesen megkopasztják. Való, hogy a szerény visszahuzódás és az illemtudás olyan tulajdonok, melyek mai napság ritkán állapítják meg a szerencséjét valakinek, de biztosan s állandóan megóvják azt s melletted is, édes fiam hiven meg fognak maradni sirodig, sőt haláloed után is kísérőid lesznek, ha neved emlékéhez kötve hagyhatod utódaidra.

A vakon ítéletet mondó világ mende-mondái fölé emeljen Téged önérzeted! *ismerd föl saját bensődben értékedet. Az irigyek és éretlen gyerkőczök gúncsolódásait pedig büszkén lenézheted.*

Egy dicsszomjas és becsvágyó fiatal emberre nézve nem kevésbé veszedelmes sziklát képez a gazdagság. Tégedet édes fiam e tekintetben is millió más embertársad felett ki-tüntetett a te jóságos teremőd. Kiváló bizalmat helyezhetett benned s hű kezelésedben, mikor az ő kegyének gondoskodásának a szegény árvák és özvegy irányában kiosztójává tett. *A pénzt úgy tekintsd, hogy az nálad csak letétben van és semmikép sem a te tulajdonod: s egykor nem azt fogod az ő ítélőszéke elé vinni, hanem csak arról való számadásodat.* E tekintet inditson téged, mindig a pénznek becsben tartására, ha netán annak könnyü megszerzése arra csábítana, hogy azt nem a szükséges és hasznos, illő vagy bár kényelmi kiadásokra, hanem haszontalan, kérkedő vagy éppen káros czélokra fordítsd.

A te alatvalóidnak veritéke s nem egy talán betegségben, inségben, étlen, szomjan élő munkásnak könnye tapad ehhez a pénzhez. E könnyek leszárítása végett, annak nem csekély részét ismét vissza kell hozzájok származtatni, a minden szenvedők atyjának nevében. Ebből beláthatod, mily szigoruan kell e szegények pénztára kezelőjének, valamint az ő alárendeltjeinek is a takarékoság rend és felügyelet elveihez ragaszkodni. Ha ez utóbbiak benned fogják a jó rendnek, belátásnak, szorgalomnak és jótékonyásnak példáját látni, ugy ők maguk is szorgalmatosan és lelkiismeretesen fognak neked szolgálni s *jobbágyaid iránt igazságosak és emberségesek lesznek.* Távolítsd el szolgálatodból az erkölcstelen, rossz kereszt-

tény, káromkodó, könnyelmű életet folytató embereket. Ezek megfosztanak téged Isten áldásától, megbotránkoztatják alárendeltjeidet, s utóbb mint csalók végzik pályájokat.

Még egy nagy adományt kell felemlítenem, melyet a te jó Istenedtől ajándékba nyertél. Ezt én több alkalommal nem csekély örömömre, mint olyant ismertem fel, mely könyörülettel, jótékonysággal s igazán nemes érzelmekkel van eltelve, tartsd meg s hiven ápolj magadban ezt a gyöngéd érzületet.

Az Istenségnek egy szikrája az, melynek soha sem szabad kialudni, hanem mindig magasabban s áldásosabban kell fellobognia. De legyen gondod arra is, hogy azután gyöngeséggé ne fajuljon. Ebbe eshetik az ember könnyen-hivőségéből, hiúságból s szerfölött izgékony és hirtelen fellobbanó érzékenységből, melyet hizelgők szemben alázatos tömjénezők, a becsvágy és a népszerűség tetszésnyilvánításainak földidézése által mindinkább ingerelni és tulfeszíteni szoktak. Ezekről óvakodjál édes fiam, s szived minden gerjedelmével ahhoz fordulj, ki azt alkotá *Istenhez*. Ő nem fogja tőled megvonni az ő ihletését, ha őt hívod segítségül s elibe teszed bármely emberi sugalmaknak.

Minő tanácsot is adhatna egy ember, ki maga-magának sem tud a legtöbb esetben tanácsot adni, más embertársainak az isteni szellem ihletése nélkül. Jól mondja tehát egy tudós, hogy az emberek bár fölhuzzák a vitorlákat s rendezik a köteleket s hozzá oly komoly képeket vágnak, mintha e készülődések csálhatatlanok volnának, de egy magasabb ül ott a kormányrudnál s mosolyog hozzá, mondván: „Igy lesz ez és nem másképp.“

Végzem most már édes fiam! Ezek tán utolsó hozzád intézett szavaim, megáldalak újra s reménylem: hogy a siron tul is áldhatni foglak. Szived biztosít engem arról, hogy Isten előtt meg fogsz aztán emlékezni, hogy a legjobb anyának vigasztalója, a kedves testvérek öröme, az ország reménye, az ifjuság disze, szolgálidnak ápolója, *jobbágyaidnak jóltevője* a szegény özvegyek és árvák gyámola s mindenek fölött pedig hitsorsosaid mintaképe fog válni belőled. Hallgassa meg kérésem az Atyaisten, a Fiuisten, a Szentlélekisten. Amen, Amen, Amen.“